

Nieznane(?) stanowisko *Dactylorhiza maculata* (Orchidaceae) w paśmie Radziejowej (Beskid Sądecki, S Polska)

Dactylorhiza maculata (L.) Soó (*Orchis maculata* L.) [kukułka plamista (storczyk plamisty)] jest rozproszona w Polsce niemal na całym jej obszarze, w górach sięga po regiel dolny. Większe jej skupienia występują na południu, na północy i w środkowej części kraju. Rośnie najczęściej na torfowiskach niskich i przejściowych, na łąkach, zwłaszcza wilgotnych oraz w różnych zbiorowiskach lasów łęgowych (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2006).

Z obszaru Sądecczyzny PAWŁOWSKI (1925) podawał ten gatunek jako rozpowszechniony po łąkach i zaroślach, aczkolwiek był zdania, że w części północnej tego obszaru jest nieczęsty, natomiast w części południowej „w krainie górskiej” – częsty. Jako przykładowe podał „wyższe miejsca występowania”: Dzwonkówka 984, na pn. od Gabońskiej Skałki 1000, nad „Koszarkami” 920 (w paśmie Radziejowej)”. STASZKIEWICZ i WITKOWSKI (1986) zaliczali *Dactylorhiza maculata* do storczyków występujących stosunkowo często na terenie Sądecczyzny, na łąkach i polanach. O występowaniu kukułki plamistej na obszarze Popradzkiego Parku Krajobrazowego, na wilgotnych łąkach i w ziołoroślach (*Cirsium rivularis*) wspominał też SZEWCZYK (2000). JAGIEŁŁO (1986–1987) podała ten gatunek na podstawie okazów zielnikowych: z Rytra (06. 1926, leg. Wołoszyn, KRA; 22.06.1954, leg. J. Kotarba, KRA), z Radziejowej (23.05.1918, leg. Pawłowski, KRAM; 25.07.1980, leg. M. Jagiełło, KRAM). W zielniku znaleziono jeszcze okaz z Wdżarów Wyżnych (23.06.1952, leg. J. Staszkiwicz, KRAM). Podczas szczegółowych badań prowadzonych w latach 2005–2009 STAWOWCZYK (2010) nie odnalazł *D. maculata* w paśmie Radziejowej.

Dlatego warto odnotować obecność tego gatunku na polanie Cieluszki, po prawej stronie szlaku turystycznego z Bereśnika na Dzwonkówkę, gdzie w czerwcu 2009 r. znaleziono trzy kwitnące osobniki. Prawdopodobnie stanowisko to nie było dotychczas odnotowane w literaturze.

Wydaje się, że w paśmie Radziejowej *Dactylorhiza maculata* występuje, chociaż obecnie raczej rzadko. Być może przyczyny zanikania kukułki plamistej na tym terenie są podobne do tych, z powodu których została wpisana na ogólnopolską „czerwoną listę” i zaliczona do kategorii VU, tzn. wskutek zanikania odpowiadających mu wilgotnych siedlisk, zarastania łąk i torfowisk przez krzewy lub trzcinę czy też niszczenie lasów łęgowych (PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2006; ZARZYCKI & SZELĄG 2006). Do tej samej

kategorii zagrożenia jest też zaliczany na kilku regionalnych „czerwonych listach”, jak np.: dla Pomorza Gdańskiego (MARKOWSKI & BULIŃSKI 2004), Dolnego Śląska (KAĆKI 2003), Wielkopolski (JACKOWIAK i in. 2007), regionu kujawsko-pomorskiego (RUTKOWSKI 1997) i Wyżyny Małopolskiej (BRÓZ & PRZEMYSKI 2009). Za gatunek zagrożony (EN) został uznany w zachodniej części Beskidów polskich (BERNACKI 1999), a jako krytycznie zagrożony (CR) – na Nizinie Południowopodlaskiej (GŁOWACKI i in. 2003).

Podziękowania. Bardzo dziękuję Panu drowi Leszkowi Bernackiemu za potwierdzenie oznaczenia gatunku.

Summary. Unknown(?) locality of *Dactylorhiza maculata* (Orchidaceae) in the Radziejowa range (Beskid Sądecki Mts, S Poland). Probably hitherto unknown locality of *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó was found in June 2009 in the clearing Cieluszki, near tourist track from Bereśnik Mt. to Dzwonkówka Mt.

LITERATURA

- BERNACKI L. 1999. Storzyczyki zachodniej części polskich Beskidów. s. 118. Colgraf-Press, Wydawnictwo – Poligrafia – Reklama, Poznań.
- BRÓZ E. & PRZEMYSKI A. 2009. The red list of vascular plants in the Wyżyna Małopolska upland (S Poland). – W: Z. MIREK & A. NIKEL (red.), Rare, relict and endangered plants and fungi in Poland. s. 123–136. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- GŁOWACKI Z., FALKOWSKI M., KRECHOWSKI J., MARCINIUK J., MARCINIUK P., NOWICKA-FALKOWSKA K. & WIERZBA M. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Niziny Południowopodlaskiej. – *Chrońmy Przyr. Ojcz.* **59**(2): 5–41.
- JACKOWIAK B., CELKA Z., CHMIEL J., LATOWSKI K. & ŻUKOWSKI W. 2007. Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland). – *Biodiv. Res. Conserv.* **5–8**: 95–127.
- JAGIELŁO M. 1986–1987. Analysis of population variability and distribution of species from the *Dactylorhiza maculata* group (*Orchidaceae*) in Poland. – *Fragm. Flor. Geobot.* **31–32**(3–4): 333–383.
- KAĆKI Z. (red.) 2003. Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. s. 245. Instytut Biologii, Uniwersytet Wrocławski, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”, Wrocław.
- MARKOWSKI R. & BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. – *Acta Botanica Cassubica. Monographiae* **1**: 1–73.
- PAWŁOWSKI B. 1925. Geobotaniczne stosunki Sądeczyzny. – *Pr. Monogr. Komis. Fizjogr.* **1**: 1–336.
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H. & MIREK Z. 2006. Flora Polski. Rośliny chronione. s. 417. MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- RUTKOWSKI L. 1997. II. Rośliny naczyniowe – *Tracheophyta*. – W: J. BUSZKO, K. KASPRZYK, T. PAWLKOWSKI, A. PRZYSTAŁSKI & L. RUTKOWSKI (red.), Czerwona lista roślin i zwierząt ginących i zagrożonych w regionie kujawsko-pomorskim. – *Acta Univ. N. Copernici, Biologia, Suppl., Nauki Mat.-Przyr.* **53**(98): 6–20.
- STASZKIEWICZ J. & WITKOWSKI Z. 1086. Przyroda polska. Ziemia Sądecka. s. 168. Wiedza Powszechna, Warszawa.
- STAWOWCZYK K. 2010. Geobotaniczne aspekty i flora pasma Radziejowej w Beskidzie Sądeckim. s. 278. Mskr. pracy doktorskiej, Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- SZEWczyk M. 2000. Zbiorowiska nieleśne. – W: J. STASZKIEWICZ (red.), *Przyroda Popradzkiego Parku Krajobrazowego*, s. 137–143. Popradzki Park Krajobrazowy, Stary Sącz.

ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

LUDWIK FREY, *Instytut Botaniki, Polska Akademia Nauk, ul. Lubicz 46, PL-31-512 Kraków, Poland; e-mail: l.frey@botany.pl*

Przyjęto do druku: 17.09.2010 r.